

Forfatter: Aarestrup, Emil

Titel: 11. Del og helhed

Citation: Aarestrup, Emil: "11. Del og helhed", i Aarestrup, Emil: *Udvalgte digte*, udg. af Dan Ringgaard , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1999, s. 275.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-aarestrup07val-shoot-idm139875153528432.pdf> (tilgået 23. september 2021)

Anvendt udgave: Udvalgte digte

11. Del og helhed

∞ Æsteticismens yderlighed er fin de siècle-tidens dekadence, der bl.a. er kendetegnet ved fragmentering. Den hypersansende splitter tingene ad, siger den franske forfatter Paul Bourget: »En dekadent stil er én, hvor bogens enhed opløses for at give plads for sidens uafhængighed, hvor siden opløses for at give plads for sætningens uafhængighed, og hvor sætningen opløses for at give plads til ordets uafhængighed« (Bourget, s. 14, min oversættelse). Figuren er analog med den samfundsudvikling, der har udskilt kunsten. Modsat den organismetænkning, som er dominerende i dansk romantik, hvor delen er underordnet helheden, og helheden mere end summen af delene, så selvstændiggør delen sig hos Aarestrup og bliver genstand for den digtendes begær - det være sig legems- eller sprogdelen. Det er reglen, men også her må der nuanceres.

∞ Hvad legemet angår, er det berømteste eksempel »Til en Veninde« (s. 46-47) og de to forarbejder »Der er en Sjæl i denne Al-bu ...« (s. 167) og »Der er en Trolddom paa Din Læbe ...« (s. 168). Sammenholder man de tre varianter, ser man, hvordan Aarestrup har arbejdet sig henimod et mere æterisk og både mere og mindre fragmenteret udtryk (jf. Sonne 1995c, og Baggesen 1997, s. 66-68). Tematiseringen af kvindens fravær og poesens helhedsdannende magt, sagt med rimet »Harmonie : Poesie«, forsvinder i gennemskrivningerne sammen med de dramatiske figurer og påfaldende 276 besjælinger, rim og kropsdele. Digtets dominerende figur bliver den gentagne indledning (anafor) »Der er ...«, der forstærker det opremsende og splittede; men den gør det i et digt, der er blevet så harmonisk, at den ikke længere behøver at sige det. »Til en Veninde« tematiserer det brudte mere, men det er selv mindre brudt.

∞ I »Til en Veninde« forholder delen sig til helheden på to måder. Den ene del afløser den anden efter et princip om nærhed, og det kan de for så vidt blive ved med. Det går fra læben til blikket til stemmen osv., og disse dele bliver aldrig samlet til en hel krop. Denne uendelige sidestilling kan kaldes metonymisk. Men samtidig anes en uafsluttet og ubegribelig helhed bag den enkelte del, en trolddom på læben, en afgrund i blikket osv. Sådan en del, der står for en helhed, kaldes en synekdoke. Delen er altså en del blandt andre dele (metonymi), men i sig selv er den en del af helheden (synekdoke). Igen er der en dobbelthed mellem det brudte og det komplette. Det, der sanses, er brudt; men hvert brudstykke vidner om en sammenhæng, der måske er gået tabt, men som kan anes, og som nok aldrig udslettes, fordi det komplette synes at forholde sig til det brudte som den ene side af en mønt til den anden.